

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

અમદાવાદ સ્થિત ગુજરાત હાઈકોર્ટ સમક્ષ

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન (અગેનસ્ટ કન્વીક્શન નેગોશિએબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ

એક્ટ) નં. ૬૩૯/૨૦૧૫

સાથે

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન નં. ૬૪૦/૨૦૧૫

સાથે

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન નં. ૬૪૧/૨૦૧૫

મંજૂરી અને સહી માટે:

માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ

=====

૧	શું સ્થાનિક સમાવારપત્રોના રિપોર્ટ્સને ચુકાદો જોવાની મંજૂરી આપવામાં આવે છે?	
૨.	રિપોર્ટ્સને સંદર્ભિત કરવાં કે નહિ?	
૩.	શું લોર્ડશીપ ચુકાદાની સુવાચ્ય નકલ જોવાં ઇચ્છે છે?	
૪.	શું આ કેસમાં ભારતના બંધારણના અર્થઘટન કે તેનાં હેઠળ કરવામાં આવેલ કોઈ હુકમ સબળ કોઈ મહત્વપૂર્ણ કાયદાકીય પ્રશ્ન સમાવિષ્ટ છે?	

રવિન્દ્ર લાલજીભાઈ શાહ અરજીકર્તા(ઓ)

વિરુદ્ધ

ગુજરાત રાજ્ય અને ૧ અન્ય સામાવાળા(ઓ)

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન નં. ૬૩૯ સબબ ઉપસ્થિતિ:

અરજીકર્તા(ઓ) નં. ૧ વતી શ્રી સિકંદર સૈયદ, એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી નોટીસની બજવણી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી શ્રી પ્રેમલ એસ. રછ, એ.જી.પી.

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી શ્રી મનન મેહતા, એ.પી.પી.

ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લીકેશન નં. ૬૪૦ અને ૬૪૧ સબબ ઉપસ્થિતિ:

અરજીકર્તા(ઓ) નં. ૧ વતી શ્રી સિકંદર સૈયદ, એડવોકેટ

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી નોટીસની બજવણી

સામાવાળા(ઓ) નં. ૨ વતી શ્રી પ્રેમલ એસ. રછ, એ.જી.પી.

સામાવાળા(ઓ) નં. ૧ વતી શ્રી કે.પી. રાવલ, એ.પી.પી.

કોરમ: માનનીય ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ

તારીખ : ૩૦/૧૦/૨૦૧૬

સી.એ.વી. જજમેન્ટ

૧. રૂલ. ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નં. ૬૩૯/૨૦૧૫ માં સામાવાળા નં. ૨ વતી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પ્રેમલ એસ. રાછ રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે અને સામાવાળા નં. ૧ રાજ્ય વતી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મનન મેહતા રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે. તેમજ ક્રિમિનલ રિવિઝન એપ્લિકેશન નં. ૬૪૦/૨૦૧૫ અને ૬૪૧/૨૦૧૫ માં સામાવાળા નં. ૧ રાજ્ય વતી શ્રી કે. પી. રાવલ રૂલની નોટિસની બજવણી જતી કરે છે.

૨. આ ત્રણેય રિવિઝન અરજીઓ એક જ પક્ષકાર દ્વારા દાખલ કરવામાં આવી છે અને આ તમામ રિવિઝન અરજીઓમાં, નેગોશિયેબલ ઈન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટની કલમ ૧૩૮ હેઠળ ચેકની રકમ ચૂકવવા માટેની અરજદારની જવાબદારી અંગેનો સમાન મુદ્દો છે અને તેથી તેમની સુનાવણી સાથે રાખવામાં આવી છે. વિદ્વાન એડવોકેટોએ દલીલોનો માત્ર એક જ સેટ રજૂ કર્યો છે અને તેથી આ ત્રણેય અરજીઓનો આ સંયુક્ત ચુકાદા દ્વારા નિકાલ કરવામાં આવે છે.

૩. તમામ અરજીઓમાં અરજદારો વતી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી સિકંદર સૈયદને સાંભળવામાં આવ્યા, જ્યારે તમામ અરજીઓમાં સામાવાળા નં. ૨ વતી વિદ્વાન એડવોકેટ શ્રી પ્રેમલ એસ. રાછને, અને ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલિકેશન નં. ૬૩૯/૨૦૧૫ માં સામાવાળા નં. ૧ વતી વિદ્વાન એ.પી.પી. શ્રી મનન મહેતાને તથા ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલિકેશન નં. ૬૪૦ અને ૬૪૧/૨૦૧૫ માં સામાવાળા નં. ૧ વતી શ્રી કે. પી. રાવલને સાંભળવામાં આવ્યા.

૪. ૨૦૧૫ની આ તમામ રિવિઝન અરજીઓમાં અરજદાર એ મૂળ આરોપી છે, જ્યારે સામાવાળા નં. ૨ એ મૂળ ફરિયાદી છે. ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલિકેશન નં. ૬૩૯/૨૦૧૫ માં અરજદાર-આરોપીએ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૭/૨૦૧૪ માં તારીખ ૨૨મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૫ ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા સેશન્સ કોર્ટે અપીલ ફગાવી દઈને ક્રિમિનલ કેસ નં. ૪૪૫/૨૦૦૬ ના તારીખ ૨૮મી માર્ચ, ૨૦૧૪ ના સજાના આદેશને બહાલ રાખ્યો હતો; જે

આદેશ મુજબ અરજદારને બે મહિનાની કેદની સજા અને રૂ. ૫૫,૦૦૦/- ના દંડની સજા કરવામાં આવી હતી તથા ફરિયાદીને રૂ. ૫૦,૦૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રકારના આદેશ પર બંને નીચલી અદાલતો દ્વારા તેમજ આ અદાલત દ્વારા પણ નોટિસ જારી કરતી વખતે સ્ટે (સ્થગિતતા) આપવામાં આવ્યો છે.

૫. ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલકેશન નં. ૬૪૦/૨૦૧૫ માં અરજદાર-આરોપીએ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૮/૨૦૧૪ માં તારીખ ૨૨મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૫ ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા સેશન્સ કોર્ટ અપીલ ફગાવી દઈને ક્રિમિનલ કેસ નં. ૪૪૬/૨૦૦૬ ના તારીખ ૨૮મી માર્ચ, ૨૦૧૪ ના સજાના આદેશને બહાલ રાખ્યો હતો; જે આદેશ મુજબ અરજદારને એક મહિનાની કેદની સજા અને રૂ. ૨૫,૦૦૦/- ના દંડની સજા કરવામાં આવી હતી તથા ફરિયાદીને રૂ. ૨૦,૦૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રકારના આદેશ પર બંને નીચલી અદાલતો દ્વારા તેમજ આ અદાલત દ્વારા પણ નોટિસ જારી કરતી વખતે સ્ટે આપવામાં આવ્યો છે.

૬. ક્રિમિનલ રિવિઝન એપિલકેશન નં. ૬૪૧/૨૦૧૫ માં અરજદાર-આરોપીએ ક્રિમિનલ અપીલ નં. ૧૮/૨૦૧૪ માં તારીખ ૨૨મી સપ્ટેમ્બર, ૨૦૧૫ ના રોજ આપેલા ચુકાદા અને હુકમને પડકાર્યો છે, જેના દ્વારા સેશન્સ કોર્ટ અપીલ ફગાવી દઈને ક્રિમિનલ કેસ નં. ૪૪૭/૨૦૦૬ ના તારીખ ૨૮મી માર્ચ, ૨૦૧૪ ના

સજાના આદેશને બહાલ રાખ્યો હતો; જે આદેશ મુજબ અરજદારને છ મહિનાની કેદની સજા અને રૂ. ૨,૫૫,૦૦૦/- ના દંડની સજા કરવામાં આવી હતી તથા ફરિયાદીને રૂ. ૨,૫૦,૦૦૦/- ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હતો. આ પ્રકારના આદેશ પર બંને નીચલી અદાલતો દ્વારા તેમજ આ અદાલત દ્વારા પણ નોટિસ જારી કરતી વખતે સ્ટે (સ્થગિતતા) આપવામાં આવ્યો છે.

૭. આ તમામ રિવિઝન અરજીઓનો સારાંશ એ છે કે, ચેકની વિગતો અરજદાર-આરોપી દ્વારા ભરવામાં આવી નથી અને તેથી એમ કહી શકાય નહીં કે આરોપીએ આવો ચેક જારી કર્યો છે. જોકે, અરજદાર-આરોપી એ સમજવામાં નિષ્ફળ રહ્યા છે કે વાસ્તવમાં તેઓ સ્વીકારે છે કે ચેક પરની સહી તેમની પોતાની છે, અને હકીકત એ પણ છે કે તેમણે ફરિયાદી દ્વારા આપવામાં આવેલી વૈધાનિક નોટિસનો કોઈ જવાબ આપ્યો નથી અને આવી વૈધાનિક નોટિસ મળ્યા પછી રકમ પરત કરવામાં પણ નિષ્ફળ રહ્યા છે, તેથી ફરિયાદી પાસે આવી ફરિયાદ નોંધાવવા સિવાય બીજો કોઈ વિકલ્પ નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે દેવું સાબિત કરવા માટે કોર્ટ સમક્ષ રજૂ કરાયેલી વિગતો કહેવાતા ઇનવોઈસની માત્ર ઝેરોક્ષ નકલો છે અને ચેકની રકમ ઇનવોઈસની રકમ સાથે મેળ ખાતી નથી, તેથી ફરિયાદી દ્વારા વસૂલવા પાત્ર કોઈ કાયદેસરનું લેણું નથી. જોકે, હકીકત એ છે કે જ્યારે આરોપીએ તેના કુલ લેણાની ચુકવણી કરવા માટે ત્રણ અલગ-અલગ ચેક આપ્યા હોય, ત્યારે એમ કહી શકાય નહીં કે દરેક ચેકની રકમ ફરિયાદી દ્વારા વસૂલવાની કે મેળવવાની કુલ રકમ સાથે મેળ ખાતી જ હોવી જોઈએ; તેથી જો

અંશતઃ ચુકવણી માટે ચેક આપવામાં આવ્યા હોય, તો એમ કહી શકાય નહીં કે તે ચેક માન્ય નથી. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે અપીલ કોર્ટ અરજદાર દ્વારા ટાંકવામાં આવેલા ચુકાદાઓ ધ્યાને લેવામાં નિષ્ફળ રહી છે. જોકે, આવા કોઈ ચુકાદાઓ રિવિઝન મેમોમાં જાહેર કરવામાં આવ્યા નથી કે અરજીની સુનાવણી દરમિયાન રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી. એવી પણ રજૂઆત કરવામાં આવી છે કે ફરિયાદી દ્વારા હિસાબી ચોપડા રજૂ કરવામાં આવ્યા નથી અને તેથી કાયદેસરનું દેવું સાબિત થઈ શકતું નથી. જોકે, હકીકત એ છે કે નેગોશિયેબલ ઇન્સ્ટ્રુમેન્ટ્સ એક્ટ, ૧૮૮૧ જ્યારે ચેક જારી કરવા બાબતે કોઈ બચાવ ન હોય ત્યારે કાયદેસરના દેવાની પૂર્વધારણા કરવાની મંજૂરી આપે છે; તેથી જો ફરિયાદી પક્ષકારો વચ્ચેના નાણાકીય વ્યવહારને પ્રાથમિક દ્રષ્ટિએ પણ સાબિત કરી શકે અને ત્યારબાદ જો ચેક આપ્યાનું સાબિત થાય, તો કાયદેસરના દેવા અંગેની વૈધાનિક પૂર્વધારણા માન્ય છે, અને તેનાથી વ્યવહારિક રીતે પુરાવા બોઝ ફરિયાદી પાસેથી આરોપી પર સ્થાનાંતરિત થાય છે જેથી તેણે સાબિત કરવું પડે કે ત્યાં કોઈ કાયદેસરનું દેવું નહોતું અને આવા કોઈ દેવાની ચુકવણી માટે તેણે ચેક આપ્યા નહોતા. તેથી, વૈધાનિક પૂર્વધારણાના ખંડન માટેના કોઈપણ પુરાવાના અભાવે, એમ કહી શકાય નહીં કે ટ્રાયલ કોર્ટ અથવા અપીલ કોર્ટે કોઈ અનિયમિતતા કે ગેરકાયદેસરતા આચરી છે.

૮. એવી પણ દલીલ કરવામાં આવી છે કે પ્રશ્ન હેઠળના ચેક વાસ્તવમાં એક મુકેશભાઈને સુરક્ષા પેટે આપવામાં આવ્યા હતા, પરંતુ ફરિયાદીએ આ મુકેશભાઈ

સાથે મળીને ચેકમાં રકમ લખી તેનો દુરુપયોગ કર્યો છે અને રકમ વસૂલવા માટે તેને બેંકમાં રજૂ કર્યો છે. જોકે, આ રજૂઆતમાં કોઈ તથ્ય નથી કારણ કે જો ચેક ખરેખર કોઈ ત્રીજી વ્યક્તિને, એટલે કે આ કિસ્સામાં મુકેશભાઈને આપવામાં આવ્યા હોય, તો આ મુકેશભાઈની તપાસ કરીને વિશ્વસનીય અને સચોટ પુરાવા રજૂ કરવાની જવાબદારી અરજદાર-આરોપીની છે, જેથી તે પોતાનો પક્ષ સાબિત કરી શકે કે ચેક મુકેશભાઈને સુરક્ષા માટે આપવામાં આવ્યા હતા અને ફરિયાદીને કોઈ દેવું ચૂકવવા માટે આપવામાં આવ્યા નહોતા. આવા પુરાવાના અભાવે, હવે રિવિઝનના તબક્કે, જ્યારે નીચેની બંને અદાલતો દ્વારા સમાન તારણો આપવામાં આવ્યા હોય, ત્યારે આવા બચાવને ધ્યાને લઈ શકાય નહીં અથવા તેનો આધાર લઈને ચેકની રકમ ન ચૂકવવા બદલના સજાના આદેશમાં કોઈ ફેરફાર કે હસ્તક્ષેપ કરી શકાય નહીં.

૯. પક્ષકારો વચ્ચેના વ્યવહારો અને ચેકની વિગતો અંગેના વિવાદની ઝીણવટભરી અને પાયાની વિગતો વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં ખૂબ જ સારી રીતે વર્ણવવામાં આવી છે, અને તેથી, પુનરીક્ષાના (revisional) આ તબક્કે, પક્ષકારો વચ્ચેની આવી હકીકતલક્ષી વિગતો અને મુકદ્દમાના વિકાસને ફરીથી ટાંકીને હું આ આદેશને વધુ લંબાવવા (બોજારૂપ બનાવવા) માંગતો નથી. જોકે, નીચેની બંને અદાલતોના ચુકાદાઓના અવલોકન પરથી સ્પષ્ટ થાય છે કે તેમણે પક્ષકારો વચ્ચેના વિવાદનો નિર્ણય લેવા માટે તમામ હકીકતો, સંજોગો અને રેકૉર્ડ પરના વિગતવાર પુરાવાઓનું ધ્યાન રાખ્યું છે અને તે મુજબ અરજદારને

કેદની સજા ફટકારીને દંડ ચૂકવવાનો નિર્દેશ આપ્યો છે. બંને નીચલી અદાલતોએ પરસ્પરના મુદ્દાઓ અને રજૂઆતોની ચર્ચા કરી છે. ટ્રાયલ કોર્ટે પુરાવાઓની વિગતવાર ચર્ચા કરી છે.

૧૦. રેકૉર્ડ પરથી એ પણ સ્પષ્ટ થાય છે કે ફરિયાદીએ બે સાક્ષીઓ તપાસ્યા છે અને ઘણા દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા છે, જેમાં અરજદાર પાસેથી ખરીદેલા કોલસા માટે તેમણે જારી કરેલા ઇનવોઇસ અને ચેક પરત આવ્યા અંગેના સંબંધિત દસ્તાવેજો જેવા કે રિટર્ન મેમો, જાણકારી આપતો પત્ર અને તેના પરના સિક્કા/શેરા વગેરેનો સમાવેશ થાય છે; જ્યારે અરજદાર-આરોપીએ તેની મૌખિક જુબાની સિવાય બીજો કોઈ પુરાવો રજૂ કર્યો નથી. પરંતુ સૌથી મહત્વનો પુરાવો એ હકીકત છે કે અરજદાર-આરોપીએ વૈધાનિક નોટિસનો જવાબ સુધ્ધાં આપ્યો નથી અને હકીકતમાં સ્વીકાર્યું છે કે ચેક પર તેમની સહીઓ છે. તેથી વ્યવહારિક રીતે તેમણે પ્રક્રિયામાં વિલંબ કરવાનો પ્રયાસ કર્યો છે. આવી અરજીઓ ગેરલાભ લેવા માટે દાખલ કરવામાં આવે છે અને કેસમાં થતી પ્રગતિને ધ્યાને લઈને અલગ-અલગ બચાવ લેવામાં આવે છે.

૧૧. જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પુરાવાઓની ચર્ચા સ્પષ્ટપણે દર્શાવે છે કે, ટ્રાયલ કોર્ટે અરજદાર-આરોપીને દોષિત ઠેરવવાના નિષ્કર્ષ પર આવવા માટે તેની સમક્ષના તમામ પુરાવાઓનું અવલોકન કર્યું છે અને ભારતના માનનીય સર્વોચ્ચ અદાલતના ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે, જેનો ઉલ્લેખ વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં

કરવામાં આવ્યો છે. તેવી જ રીતે, અપીલ કોર્ટે પણ તમામ હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાને લીધા છે અને તેની સમક્ષ રજૂ કરવામાં આવેલા ચુકાદાઓ પર આધાર રાખ્યો છે, જે સંખ્યામાં લગભગ ૪૦ જેટલા છે.

૧૨. તેથી, જ્યારે વાદગ્રસ્ત ચુકાદામાં કોઈપણ પ્રકારે કોઈ અનિયમિતતા કે ગેરકાયદેસરતા જણાતી નથી, ત્યારે આવી રિવિઝન અરજીઓમાં હસ્તક્ષેપ કરવાની અવકાશ ખૂબ જ ઓછો રહે છે, જેમાં અદાલતની હકુમત મર્યાદિત હોય છે.

૧૩. એ બાબતને અવગણી શકાય તેમ નથી કે આ રિવિઝન અરજી પડતર હતી તે દરમિયાન, અરજદાર દ્વારા એવું દર્શાવવાનો પ્રયાસ કરવામાં આવ્યો હતો કે તેઓ ઉપલબ્ધ નથી, જેથી કાં તો મામલો વારંવાર મુલતવી રાખવામાં આવે અથવા તો એવું દર્શાવવામાં આવે કે અરજદાર મળી આવતા નથી અને તેથી વાદગ્રસ્ત હુકમની અમલવારી થઈ શકે તેમ નથી. જોકે, જ્યારે તારીખ ૧૯ જુલાઈ, ૨૦૧૬ના હુકમ અન્વયે અરજદારને નોટિસ જારી કરવામાં આવી ત્યારે તેની બજવણી થઈ ગઈ હતી અને તેથી આવી કાર્યવાહીથી છુપવાનો અને સંતાકુકડી રમવાનો અરજદારનો પ્રયાસ સફળ થઈ શક્યો ન હતો.

૧૪. કેસની ઉપરોક્ત હકીકતો અને સંજોગોને ધ્યાને લેતા, જ્યારે ટ્રાયલ કોર્ટના વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં કોઈ અનિયમિતતા કે ગેરકાયદેસરતા જણાતી

નથી, ત્યારે મને આ રિવિઝન અરજીઓમાં કોઈ તથ્ય જણાતું નથી અને તેથી, વાદગ્રસ્ત ચુકાદા અને હુકમમાં હસ્તક્ષેપ કરવાનું કોઈ કારણ કે આધાર મને જણાતો નથી. આથી, રિવિઝન અરજીઓ ફગાવવામાં આવે છે. બંને અરજીઓમાં રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે. વચગાળાની રાહત, જો કોઈ હોય તો, તે પાછી ખેંચાયેલી ગણાશે. રેકૉર્ડ અને કાર્યવાહી, જો કોઈ હોય તો, તે તાત્કાલિક ટ્રાયલ કોર્ટને પરત મોકલવી.

૧૫. રૂલ ૨૬ કરવામાં આવે છે.

(ન્યાયમૂર્તિ એસ.જી. શાહ)

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.